

FLYGTIGE STEMME

STRAFFEFANGER I DANSK VESTINDIEN

■ JOHAN HEINSEN

I bestræbelserne på at grundlægge en dansk koloni på St. Thomas i slutningen af 1600-tallet trak Vestindisk-Guineisk Kompagni gentagne gange på sin ret til at hente straffefanger fra kongens fængsler som arbejdere til kolonien. Før historien om Dansk Vestindien entydigt blev til historien om slaveriet, var den således også præget af andre ufriheder. I de senere årtier har slaveriets historie fået stadig flere social- og kulturhistoriske perspektiver, men i samme tidsrum er straffefangernes historie glemt. Nok retfærdiggøres denne forsømmelse af den kolossale kvantitative forskel mellem disse grupper, men gennem kvalitativ analyse afslører straffefangernes historie spændinger, der kaster lys over de komplekse magtrelationer, som formede og formedes af den tidlige danske kolonialisme i Atlanten.

Denne artikel er et nærstudie af en enkelt gruppe af fanger, der ankom i 1686 og under deres ophold på St. Thomas bragte autoriteterne tilbagevendende kvaler. Den formindskede skala er inspireret af en række nyere eksperimenter i den internationale forskning i kolonialismens magtformer. Her har det nære fokus på enkeltindivider vist sig som et frugtbart prisme, der gør det muligt at se disse magtformer i deres samspil med komplekse og ofte forbavsende foranderlige koloniale virkeligheder. I et nyligt og i denne sammenhæng eksemplarisk forsøg på at skrive om kolonialismens subalterne i et biografisk og mikrohistorisk perspektiv har Clare Anderson eksempelvis argumenteret for, hvordan et sådan greb afslører subalternitet som "a socially contingent process".¹ Jeg vil ikke inddrage mig på en diskussion af det efterhånden fortærskede subalternitets-begreb; det afgørende er, at også jeg har valgt denne skala, fordi den tillader os at fornemme magtens processuelle og ustabile karakter.²

At skrive om kolonisamfundets laveste på denne måde er dog forbundet med en række vanskeligheder, der har rod i kildernes relationer til netop den magt, straffefangerne var underkastet. Selvom vi fornemmer den ustabilitet, straffefangerne bragte både til kolonialismens sociale relationer og repræsentationerne heraf, hører vi aldrig straffefangens egen stemme folde sig uhindret ud – et repræ-

---

1 Anderson: *Subaltern*, 7. Se også Block: *Ordinary Lives*; Shaw: *Everyday Life*.

2 I den internationale forskning i straffefanger i koloniimperierne skeler jeg særligt til den social- og kulturhistoriske tradition, der med afsæt i studier af Det Indiske Ocean og Australien har revitaliseret historien om cirkulationen af tvungen arbejdskraft. F.eks. Frost og Maxwell-Stewart: *Chain*; Maxwell-Stewart: *Closing*; Anderson: 'Ferringees'.

sentationsproblem, der er velkendt fra de seneste årtiers meget forskelligartede og talrige forsøg på at skrive kolonihistorie i nedefra-perspektiv, og som er teoretiseret til ukendelighed. Sådanne vanskeligheder har også været diskuteret i konteksten af dansk kolonihistorie. Her bør især nævnes Gunvor Simonsens arbejde med slaveriets kulturhistorie på St. Croix i perioden 1780-1820, hvori hun har vist, hvordan historikeren igennem konkret empirisk arbejde kan trodse arkivernes stilheder. De udfordringer, hun har mødt i sit forsøg på at trodse kildernes magthaverperspektiv og lytte til slavernes fortællinger, er ikke helt ulig de udfordringer, man møder i arbejdet med straffefangerne; og ligesom Simonsen mener jeg, at der trods de mange stilheder også er noget at høre i kilderne, hvis man vover sig ud i grundigt empirisk arbejde. Simonsens pointe er, at de fortællinger, slaverne leverede i retslige sammenhænge, kunne destabilisere de racehierarkier, der ellers synes at udelukke deres stemmer, ved at tage afsæt i kristne kønsrelationer, der på denne måde tilbød en alternativ subjektivitet og muliggjorde en stemme.³ Straffefangernes forsøg på at få en stemme for retten gik dog ad andre veje. Som jeg vil vise, modarbejdedes de af samtidens æresforestillinger, der gjorde deres stemmer utroværdige. Imidlertid kunne netop forestillingerne om ære i særlige tilfælde også bruges som løftestang for disse flygtige stemmer selv.

DEN FØRSTE FLUGT

I starten af august 1686 planlagde en mindre gruppe straffefanger at flygte fra St. Thomas. I komplottets midte stod to mænd: Jens Pedersen og Peder Vognmand. De var sammen med de andre fanger i komplottet ankommet til St. Thomas som en del af en større forsendelse på omkring 25 fanger samme forår. Under en rejse til en nærliggende ubeboet ø, hvor fangerne skulle høste salt, besluttede de sig for en plan, der gik ud på at stjæle et af kompagniets fartøjer og søge deres frihed i Caribiens snørklede geografi.⁴ Efter hjemkomsten blev gruppen forsøgt udvidet. Jens Pedersens kone Mette Nielsdatter, der, skønt hun formelt var fri, var blevet sendt med sin mand til Caribien, sad på daværende tidspunkt arresteret i fortet for et mindre tyveri, hun havde begået måneden forinden, så planen involverede at bryde hende ud før flugten. To soldater ved navn Niels Krog og Søren Islænder, der gik som vagter og udførte forskelligt forefaldende arbejde for kompagniet, blev også rullet ind i planerne. Det var ifølge senere vidneudsagn Peder Vognmand, der havde overtalt de to. Ifølge Vognmand selv havde Islænder beklaget sig over, at de "vare Unge Mennisker og gick her som Fanger". Soldaterne bidrog med planen om at stjæle geværer fra det kammer i fortet, hvor konstablen sov. Islænder havde forsikret Vognmand, at konstablen ikke var noget problem, da han

³ Simonsen: *Slave*.

⁴ Journal, 3. august 1686, pk. 496, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet (herefter "journal"); Protokol, 13. august 1686, pk. 486, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet (herefter "protokol").

sov så tungt, "at mand kand tagge ham udi hængematten hand ligger i og bere ud, enda skulle hand vell sofue".⁵ Soldaterne var direkte afgørende for hele planen. Fangen Hans Bönning havde tvivlet på, at rømningsforsøget var bæredygtigt, da man manglede forsyninger til flugten. Jens Pedersen forklarede ham, at der allerede var taget højde for problemet: når Islænder og Krog om natten stod skildvagt på de to pynter ud til landsiden, ville fangerne i ly af soldaternes blinde øjne bryde ind i kompagniets pakhus, der lå uden for fortet. Natten imellem den 11. og 12. august brød nogle af fangerne således ind i pakhuset og stjal et parti flæsk. Det var første trin i den plan, der skulle eksekveres en af de følgende nætter.⁶

Imidlertid havde komplottet allerede lidt et knæk. To dage forinden var Jens Pedersen blevet arresteret grundet rygter om flugten.⁷ Den 13. blev de øvrige involverede pågrebet umiddelbart før øens overhoved Christopher Heins samlede sit råd. Det var en omfattende sag, der krævede, at Heins måtte indkalde sit råd igen den 16., hvor dommen faldt.

De fleste af fangerne udlagde Jens Pedersen og Vognmand som komplottets ophavsmænd. Rutinerede som de var i forhørets muligheder, spillede de således på myndighedernes ønske om at udpege den, som først havde brudt lydigheden. Dermed slap de selv for den hårdeste del af straffen: pisk og brændemærkning under galgen. Jens Pedersen havde allerede et tyvemærke i panden, og under straffen den 19. august fik han derfor brændemærket sat på ryggen. Dagen efter blev de to smedet sammen i lænker. De blev så sendt til kompagniets plantage, hvor de skulle arbejde blandt slaverne som straf.⁸

Resten af fangerne fik en dom, der på ganske konkret vis demonstrerer, hvordan slaveriet i disse formative årtier endnu ikke var entydigt racialiseret. Heins og rådet udsagde, at "De andere kand mand giöre sin fliid med at fae solt /: till Compagn= meeste og beste Profyät /: endten till een eller anden natie, paa det mand kunde blifue saadanne skelmske og löse folck qvit her fra stedit, för end de maaskee meere skelmstocker og v=lycker foraarsagde."⁹ Fangerne blev således dømt til salg. Da sult og sygdom snart tyndede ud i deres rækker, blev det dog aldrig aktuelt.

To af de involverede fik ikke i første omgang en straf. Natten til den 16. var de to soldater, der havde siddet arresteret adskilt fra fangerne, brudt ud af deres jern ved hjælp af en stor kniv.¹⁰ De var lykkedes med at flygte over fortets mur og ud i St. Thomas' skove. En uges tid senere blev de spottet vest for Charlotte Amalie, hvor de havde stjålet mad fra en plantage. Den 27. august kom kompagniets kaptajn til fortet med Niels Krog, der nu blev kastet i fangehullet. Den 7. september

---

5 Protokol, 13. august 1686.

6 Journal, 9-13. august 1686.

7 Journal, 9. august 1686.

8 Protokol, 13. august og 16. august 1686; Journal, 19-20. august 1686.

9 Protokol, 16. august 1686.

10 Protokol, 22. september 1686.

fik han igen selskab af Søren Islænder. Der sad de i 14 dage før Heins atter samlede sit råd.¹¹

Krog og Islænder havde planlagt at bygge en tømmerflåde for at søge til Puerto Rico via den mindre ø Vieques, men de manglede redskaber til at hugge træ. På et tidspunkt var de listet helt ind til fortet for at stjæle en økse fra bødkerens hus, men havde ikke kunnet finde en.¹² I skovene udklækkede de så en anden plan.¹³ Islænder forklarede, "at Niels Krog nogle dager efter som de vaer bort rømbt, hafde verret ad ham, og sagt til ham, at hand skulde gifue sig den onde mand i vold, og gaa bort i Boskene, bande og svære og Torne saa skulde fanden vel komme og hiepe dem her fra Landet." Krog havde også lovet, "at der som hand Sörren Isländer det gjorde saa kunde hand faa alt hvad hand vilde hafve". Islænder hævdede, at han ikke havde turdet føre planen ud i livet. Krog bekræftede ideen, men gjorde Islænder til dens ophavsmand. Da de

ingen vdveye saa for dem at at komme bort, hafde Sörren Isländer sagt til ham og ønskedt at Fusse Friderichs: paa lislandt var nu hos dem, skulde de ingen nød hafue for at komme deris vey, Taugde saa stille en 2= a 3 dager Da Sörren Isländer atter hafde sagt til ham, Gud gifue ieg hafde nu bleck og Pappier, saa skulde ieg skrifue en Handskriff eller Contract og legge fra mig, naar det er skeed, skal den onde Aand vell komme, det er saadan en Skalck, naar mand vil hafue ham til sig, kand mand ey saa lige faa ham, mens naar mand ey vill hafue ham, skall hand shnarrere komme.¹⁴

De to "blef slagen i Jern om lifuet og en kiede imellem dem" og sendt til kompagniets plantage, hvor de kunne slutte sig til Pedersen og Vognmand. Her skulle de gå i tre år.¹⁵

Disse rømningsforsøg var langt fra enestående (og det var heller ikke deres sidste). Historikeren Neville Hall har i et internationalt berømt studie undersøgt de traditioner for bortløben, som slaverne på St. Thomas udviklede i løbet af 1700-tallet.¹⁶ Straffefangernes historie fremstår her nærmest som et prælude til dette storstilede drama. Forsøg på at løbe bort var det mest vedvarende udtryk for de koloniale arbejdende klassers egen handlekraft. Således var allerede den første egentlige retssag på St. Thomas netop en sag om bortløben. I juni 1672, få måneder efter det første skibs ankomst, var to servinger og to straffefanger sammen løbet bort med en af kompagniets joller samt fire pistoler, krudt, en økse og en jerngryde. De havde søgt imod franske St. Croix, men to af dem blev senere pågrebet under ukendte omstændigheder. Denne sag var blot begyndelsen på en

---

11 Journal, 16. august til 7. september 1686.

12 Protokol, 22. september 1686.

13 For diskussioner af djævforskrivelser se Krogh: *Oplysningstiden*, 120-150.

14 Protokol, 22. september 1686.

15 Journal, 25. september 1686.

16 Hall: *Slave*, 124-138.

lind strøm af bortløbningsforsøg fra koloniens forskellige ufrie grupper (straffefanger, servinger, slaver og kompagniets soldater), der blev modsvaret af en løbende eskalering af forsøgene på at fastholde de ufri i deres ufrihed.¹⁷

VEJEN TIL UFRIHED

Med dette glimt af kolonialismens modsætningsforhold har jeg allerede flere gange antydnet det analoge forhold imellem slaver og straffefanger. Disse to ufriheder var således i det tidligt moderne Danmark grundlæggende sammenfiltrede. For kompagniet repræsenterede straffefangerne en kilde til gratis arbejdskraft, der kunne erstatte andre kategorier af arbejdere. I et nyligt forsøg på at gøre status på den internationale forskning i brugen af straffearbejde konkluderedes det, at straffearbejdet altid bør studeres som en del af et bredere arbejdsmarked.¹⁸ Dette synes også presserende her. Da kompagniet grundlagdes i København i 1671, var rettighederne til slavehandlen allerede givet til et andet handelskompagni. I stedet synes planen at have været, at man i etableringen af kolonien skulle trække på servinger, der imod betaling af overfarten bandt sig til at arbejde blot for føden typisk i 7 år. Desuden kunne kompagniet ifølge sin oktroj trække på "saa mange aff de som j Voris Jern och Fengsel dömmis, som de dertil tienlig eragter" samt kvinder indsat i Spindehuset for "deris U-schichelig Lefnet".¹⁹ Med rod i denne bestemmelse bragte kompagniet fra 1671 til slutningen af 1680erne et sted mellem 200 og 250 straffefanger til kolonien, og kilderne antyder, at man brugte denne ressource, når det ikke lykkedes at skaffe tilstrækkeligt med frivilligt ufrie servinger, fordi koloniens dårlige ry betød, at "det gemeene folch udj dette Rige dertil iche er at bevæge menendes at de blifue brugt for Trel og Slaver".²⁰ Langt størsteparten var mænd, der blev hentet fra kongens fængsel Trunken på Københavns Bremerholm.

Denne institution husede en broget skare: søfolk dømt i admiralitetsretten, soldater dømt for grove forseelser ved krigsretter og forbrydere dømt i et af de mange ting i kongens riger. På Bremerholmen, hvor Trunken var placeret midt i flådens orlogsværft, havde fangerne siden 1600-tallets begyndelse udført hårdt fysisk arbejde i flådens tjeneste. Det var således ikke kun kompagniet, der så den kriminelle som en kilde til arbejdskraft, men også selve staten. Indtil det moderne fængsel opererede staten således med en form for todelt straffesystem, hvor unge og kvindelige kriminelle dømtes til tugthusarbejdet, der tjente til at disciplinere og træne dem til arbejde i manufakturer, imens mandlige forbrydere dømtes til såkaldte "slavestrafte". Disse involverede hårdt fysisk arbejde i statens tjeneste, enten ved orlogsværftet eller på en af kongens mange fæstninger. Denne straffe-

17 Protokol, 8. august 1672, 9. september 1672, 19. oktober 1672, 17. oktober 1673 og 9. september 1677, pk. 484, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

18 Vito og Lichtenstein: 'Global', 292.

19 Feldbæk: *Danske*, 372-373.

20 Brevkopibog, 212, pk. 42, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

form var gammel og trak ifølge flere forskere på middelalderens praksis med at dømme til trældom.²¹ I starten af 1600-tallet var denne straffeform blevet formaliseret og til nogen grad centraliseret, da Christian IV trak på straffefanger til opbygningen af Københavns militære infrastruktur. Omkring 1620 byggedes den første version af Trunken på Bremerholmen. Om dagen foretog fangerne tungt arbejde iført lænker, og om natten låste fangefogden dem inde i Trunken. Også i kolonien var der et fangehus, hvori fangerne om natten var indespærret.

Man tænkte i samtiden disse fangers tilstand som beslægtet med andre ufriheder. Omkring år 1700 blev det gængs sprogbrug at omtale dem som "slaver". Indtil da var det almindeligt at kalde dem trælle, og det at udføre straffe- eller tvangsarbejde blev også hyppigt omtalt som at "trælle".²² Slår man op under "trel" i Moth's ordbog fra 1680'erne, finder man først trællen lignet med "en slave" og en note om, at der ikke findes trælle i Danmark. Derefter følger dog en bemærkning om, at ordet træl også bruges om Bremerholmens fanger.²³ Som Danmark i de følgende årtier blev rullet ind i den transatlantiske slavehandel, skiftede sprogbbru- gen, og træl blev til slave. Fangerne selv brugte denne betegnelse i deres skrivelser til deres foresatte. Også Admiralitetets ledelse brugte termen "slave" i deres daglige håndtering af fangerne.²⁴ Den tidligste brug jeg har fundet er imidlertid hos kompagniet selv, der på en fortegnelse forfattet af kompagniets assistent (der selv var slavehandler) over fanger og serveringer i 1682 omtaler en gruppe straffefanger bragt ombord i Bergen som de "udi Bergen antagne Slaver".²⁵ Denne brug af termen "slave" vedblev til anden halvdel af 1800-tallet.

At der var tale om analoge figurer mere end antydes i en række forskellige samtidige tekster. En sørejsende, der i 1732 besøgte Kap-kolonien beskrev f.eks. VOCs afrikanske slaver ved at forklare, hvordan disse "tracteres fast paa samme Maade, som Bremmerholms Fanger i Danmark, undtagen, at de ikke ere sluttede i Jern, og kand gaa omkring i Byen, hvor de vil, naar de ere fri fra deres Arbeyde".²⁶ En skrivelse fra midten af 1740'erne, hvori Kompagniets ledelse diskuterer muligheden for igen at bruge kolonien til straffearbejde, tager analogien længst og argumenterer for, at de sorte slavers frygt for deres herrer ville forsvinde, når "de nu saae, at blancke eller Christne bleve og slaver, og tracterede paa samme foed, og med en liige saadan humiliation".²⁷

21 Stuckenberg: *Fængselsvæsenet*, 14; Jørgensen: *Retshistorie*, 206.

22 Sådan omtales tvangsarbejde f.eks. i Koldingske Reces af 1558.

23 Moth's ordbog. Online på www.mothsordbog.dk (08.01.2016).

24 Eks. Registerbog, fol. 147, bd. for 1700-1719, pk. 15, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

25 Fortegnelse huad det folck som döde paa henreysen til St Thomas hafuer kost Compagniet, 1682, pk. 138, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

26 Huusman: *Beskrivelse*, E2.

27 Kompagniets direktører til J.L. v Holstein, 28. november 1747, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

Noget af det, som synes at have forbundet disse grupper var deres uærlighed. De fanger som blev sendt til kolonien var primært dem, som var dømt til livsvarigt arbejde, og fra lister over fangerne kan man se, at langt de fleste havde forbrudt sig imod andres ejendom. Tyve var fast associeret med uærligheden, blandt andet fordi tyveri ofte straffedes med kropsstraffe udført af bødlen, hvis uærlighed så besudlede fangen. Denne uærlighed var læselig i arene, der dekorerede straffefangernes pander og rygge. Dette betød et tab af status som medlem af samfundet. En række kulturhistorikere har i de seneste årtier udforsket denne uærlighed.²⁸ Den uærlige kunne ikke længere sværge på sin ære og kunne derfor ikke indgå eder; en tærskel, der holdt den uærlige fra at indgå i ethvert tænkeligt tidligt moderne fællesskab. Den uærlige kunne f.eks. hverken blive borger, soldat eller matros. Han eller hun kunne i princippet heller ikke give gyldigt vidneudsagn for retten, og når straffefanger optrådte i en juridisk kontekst, blev det derfor ofte fremhævet, at deres ord ikke kunne fælde en person, der havde sin ære.²⁹ Da Holberg skulle forklare uærlighed i en af sine juridiske tekster, forklarede han det netop ved at sammenligne dette manglende tilhørsforhold til fællesskabet med slavens tilsvarende. Ligesom slaverne var de uærlige ikke "rette Lemmer udi en Stad".³⁰ I sit autoritative studie af slaveriets betydning fremhævede sociologen Orlando Patterson netop, at slaven var "generally dishonored". Med dette pegede han på slavens sociale død. Slaven stod udenfor samfundets spil om ære og rygte, og slavens liv var en form for suspenderet tilstand, en erstatning for døden afskåret fra de sociale bånd, der skaber et menneske i samfundsmæssig forstand.³¹ Netop denne sociale død var på mange måder også straffefangens lod.

Når koloniens autoriteter omtalte straffefangerne i deres skrivelser, omtaler de dem på en måde, der antyder ejendom. Den første guvernør Jørgen Iversen omtalte dem f.eks. som hans "offuergiffne kroppe", som "hvercken holmen heller tucht husets straff, kunde giøre goede."³² Alligevel var der også en forskel på disse to grupper. Den primære var, at straffefangen ikke i udgangspunktet blev solgt. Kun i enkelte tilfælde, heriblandt det førnævnte, er den hvide slave til salg. Ligeledes blev straffefangerne normalt heller ikke brugt til egentligt plantearbejde, men kunne idømmes dette som straf. Deres kost var også forskellig fra de afrikanske slaver, men dårligere end servingernes. I koloniens komplekse hierarki rangerede straffefangerne således næstnederst, men med mulighed for at falde ned på laveste trin, hvis de forså sig. Juridisk synes de ikke at have haft nogen defineret status, og det er sigende, at plantere eksempelvis fik lov til at øve selvtægt

---

28 Appel: *Tinget*; Krogh: *Oplysningstiden*; Sandmo: *Voldssamfundets*.

29 Der findes flere retssager, hvor dette spørgsmål diskuteres i Admiralitetets retsmateriale.

Se f.eks. dombøger, pk. 26, Underadmiralitetetsretten, Admiralitetet (Søetaten), Rigsarkivet.

30 Holberg: *Introduction*, 2:110.

31 Patterson: *Social*, 5-6 og 44-45.

32 Jørgen Iversen til direktørerne, 15. september 1681, pk. 78, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

på straffefanger, der fandtes på deres plantager.³³ At den første guvernør mere eller mindre indrømmede at have tæsket flere af dem ihjel fik heller ingen konsekvenser.³⁴ For loven synes de således allerede fortabte.

I denne forstand var de danske koloniale straffefanger værre stillet end deres kolleger i andre imperier. Brugen af straffefanger var en trend iblandt alle de imperier, der i perioden ekspanderede oversøisk. Portugal havde været pionerer i denne forstand ved fra første færd at bruge deres kolonier som destination for store grupper af eksilerede. Systemet trak på modeller fra romerretten og blev et blueprint for andre imperier.³⁵ En lov fra 1615 tillod engelske dommere at sende forbrydere i kolonial eksil. Systemet blev her justeret, og straffefangen underkastet en midlertidig ufrihed ved ankomsten i kolonien på samme måde som servingen. I kolonierne var straffefangen således ikke at skelne fra servingen.³⁶ Svenskerne fulgte den engelske model under deres kortvarige forsøg på kolonisering ved Delaware fra 1638 til 1655. Heller ikke svenskerne skelnede formelt imellem fanger og servinger.³⁷ Hollænderne gjorde kun et enkelt kortlivet eksperiment med straffefangetransport i Atlanten i Surinam i 1684, men drev en stortillet cirkulation af fanger internt imellem deres kolonier i Det Indiske Ocean.³⁸ Frankrig brugte straffefanger så tidligt som forsøgene på amerikansk kolonisering i 1540'erne, men institutionaliserede først for alvor deres praksis i begyndelsen af 1700-tallet.³⁹ Deres straffefanger blev som oftest brugt som soldater i kolonierne. Samme status havde de spanske fanger, der blev sendt til fæstninger i Nordafrika, Amerika og Stillehavet.⁴⁰ Komparativt synes de danske fanger således lavere stillet end beslægtede grupper i andre kolonier, der som oftest blot regnedes for eksilerede, hvilket ganske enkelt betød, at de ikke måtte vende tilbage. De danske fanger var derimod stadig fanger i kolonien og de fleste livsvarigt. Det var korte liv; dødeligheden i kolonien var kolossal, og den ramte hårdest nederst i hierarkiet. Af de fanger, der sendtes indtil 1682 døde omkring 90% enten under selve rejsen eller indenfor det første år i kolonien.⁴¹ Fejlnæring og tropiske sygdomme har gjort den tvungne migration livsfarlig. Også her var de værre stillet end eksempelvis kolleger i de mere tempererede kolonier i Nordamerika.

Hvor fangerne i de andre europæiske imperier typisk fremstår som en anonym gruppe grundet mangelfulde arkivalier, er det ofte muligt at spore de danske

---

33 Protokol, 6. november 1686.

34 Se også, Heinsen: 'Dissonance'.

35 Coates: *Convicts*, 4.

36 Ekirch: *Bound*; Maxwell-Stewart: "Convict".

37 Ekengren, Naum og Wolfe: 'Sweden'; Carlsson: 'New Sweden'.

38 Ward: *Networks*.

39 Moogk: 'Reluctant'. Se også den kommende PhD-afhandling af Yevan Terrien (Pittsburgh University).

40 Pike: *Penal*; Mawson, 'Rebellion'.

41 Fortegnelse, 1682, pk. 138, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

helt ned på individniveau. Dette gør sig især gældende med de sidste forsendelser af fanger. Dette skyldes den måde, det danske system var knyttet til den interne cirkulation af fanger imellem rigets dele. Fangerne på Bremerholmen og i Spindehuset kom således ikke kun fra København, men fra alle kongens riger. Med fangerne fulgte deres domme, og fra 1684 findes disse i en ubrudt serie i Admiralitetets arkiv. De fortæller således kasse efter kasse om liv på kanten af det tidligt moderne samfund. Fortællingerne emmer dog også af en ganske håndgribelig epistemologisk vold: Det er viden skabt for at muliggøre straf. Domsakterne og den cirkulation, der samlede dem på Holmen var således et instrument for magthaverne. Når disse narrativer af den ene eller anden grund ikke fulgte med straffefangen, efterlod det Holmens administration ude af stand til at vurdere længden af straffen samt mulighederne for benådning, der afhang af forseelsen og et eventuelt ærestab.⁴² Vi møder således fangerne på en tærskel, hvor deres liv blev fortalt som en del af den straffeprocess, der gjorde dem til en disponibel ressource for staten og kompagniet. På denne tærskel skrives der i overflod. At deres tvang således ledsagedes af papir er en afgørende forskel fra netop de afrikanske slaver, hvis veje til ufrihed kan være umulige at spore. Når tærsklen var krydset, betød fangernes status som ikke-subjekter dog, at de (ligesom de afrikanske slaver) ofte forsvinder fra det blik arkivpakkerne tillader. Vi hører f.eks. intet om dem i kilderne om skibet Fortuna, der med disse mænd som ufrivillige passagerer forlod København i oktober 1685.⁴³ Først med rømningsforsøgene kommer de igen til syne.

Hvem var de mænd, som i august 1686 søgte at forlade St. Thomas? De fleste var tyve. Det gjaldt f.eks. Peder Trane, som Jens Pedersen i forhøret udlagde som en af dem, der havde foreslået flugten. Han var fra Kraghave på Falster. Han havde været en del af en tyvebande, der havde stjålet heste og andre dyr. Ofte var tyverierne større foretagender, og hans kone fortalte tinget, at han ofte tog afsted tidligt om morgenen og først kom hjem sent om natten. En morgen havde hun spurgt, hvor han skulle hen, og han havde svaret "Huor vinden bærer hen". Han kunne ikke vide, hvor ildevarslende svaret snart ville komme til at lyde. Han var den eneste fra banden, der ikke lykkedes med at rømme bort, da autoriteterne senere fattede mistanke. Trane blev sendt til kongens fængsel Trunken på Københavns Bremerholm med et tyvemærke i ansigtet. Få måneder senere kunne han erfare, at vinden ville bære ham hele vejen over Atlanten.⁴⁴

Tranes historie var ikke atypisk. Svend Mogensen, der ligeledes havde været del af rømningsplanerne var en anden omstrefende skikkelse. Han kom oprindeligt fra Småland, men havde med et købt pas bevæget sig hele vejen til Nordjylland. En juni-aften i 1685 havde han med en kammerat drukket øl i strand-

---

42 Eks. registerbog, fol. 110-111, bd. for 1700-1719, pk. 15, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

43 Liste over fanger, 29. august 1685, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

44 Peder Tranes dom, 28. marts 1685, pk. 2, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

boderne i Aalborg, før de to i nattemørket brød ind hos toldereren, hvor de kom i klammeri med husværten og forfulgt af husets beboere flygtede uden bytte. Senere på natten brød de ind i et hus ved Vesterå i det centrale Aalborg. Her havde de blandt andet stjålet et par tyrkiske bukser og et jernskrin, som de bar hen i en gyde, hvor de brød det op med en kæp. Det indeholdt en håndfuld daler. Senere var Mogensen søgt udenfor byen, hvor han faldt i søvn i en rugmark; det var her, han blev pågrebet.⁴⁵

Rømningsforsøgets angivelige hovedmand Jens Pedersen var som Trane en hestetyv. Han havde haft sit virke i omegnen af Frederiksborg. På tinget afslørede han ingen medsammensvorne, men til gengæld blev det klart, at han havde begået "icke alleenne - 1 - 2 - 3 ellr - 4re - Mens - Thie Tiufuerier" over en periode på 15 år.⁴⁶ At hans kone fulgte ham til St. Thomas var en praksis, der var sjælden, men ikke enestående.

Enkelte af rømningsforsøgets folk er sværere at spore. Det gælder Peder Jyde, Niels Falster og især Peder Vognmand. Disse mænd bar øgenavne, og i alle tilfældene er der blandt fangerne flere med samme fornavn. Hvor Jyde og Falster giver geografiske ledetråde er særligt Peder Vognmand, Jens Pedersens medskyldige, en gåde. Der var mindst fire mænd ved navn Peder blandt de godt 25 fanger på skibet Fortuna.⁴⁷ Blandt disse kan Vognmand muligvis være den fange, der var døbt Peder Nelausen. I så fald havde han måske fået øgenavnet grundet et forhold til en vognmands kone – en sag, der kom for dagen under retssagen om Nelausens kvægtyverier, hvor man opdagede, at denne allerede en gang var dømt til Bremerholmens jern, men var flygtet.⁴⁸ Der er imidlertid intet, der kan bekræfte en sådan fortolkning.

AUTORITETERNES ÆNGSTELSE OG DE LÆNKEDES ORD

Skønt deres interimistiske juridiske status skabte en nærmest uindskrænket magt over dem, var en sådan magt ambivalent. Straffefangen fremstår dobbelttydig. Således finder vi i kompagniets arkiv ofte en forvirret, ængstelig summen, fremprovokeret af fangernes forsøg på at bemægtige sig en flig af den verden, de var blevet del af.

Koloniens første guvernør Jørgen Iversen fortalte efter sin hjemkomst i 1681 om fangerne. Han var på dette tidspunkt blevet anklaget for en lang række forseelser, blandt andet en særdeles hårdhændet behandling af koloniens laveste: slaverne, svingerne og straffefangerne. Hans kritikere i kolonien havde i et anklageskrift hævdet, at Iversens voldsomme straffe for mindre forseelser havde ledt til den straffedes død. Iversen gav i sit forsvar et sigende billede af de spændin-

45 Svend Mogensens dom, 15. juni 1685, pk. 2, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

46 Jens Pedersens dom, 13. august 1685, pk. 2, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

47 Liste over fanger, 29. august 1685, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

48 Peder Nelausens dom, 20. juli 1685, pk. 2, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

ger, der prægede kolonien. Her kommer særligt straffefangerne til syne som en problematisk gruppe. De løb væk, smed sig på jorden, når de skulle straffes (en praksis lært fra slaverne), og måske vigtigst anerkendte de aldrig guvernørens tale, da de "hvercken wilde achte goede ord, heller trusel". I sit forsøg på at etablere en gudfrygtig og disciplineret koloni havde Iversen således alt for ofte fundet projektet besværet. Hårdhændetheden havde derfor været nødvendig. Afrikaniske slaver var at foretrække, og næsten pralende kunne Iversen fortælle, hvordan han sled slaverne op.⁴⁹

Iversen drog hjem i 1680, men lod sig i København overtale til at tage endnu en tårn som guvernør. I 1682 blev han atter sendt afsted mod St. Thomas med fregatten Havmanden. Skønt han havde fremhævet de problemer, fanger forårsagede, havde han på underdækket omtrent 100 fanger, der skulle hjælpe ham med at bringe kolonien på fode.⁵⁰ De var en uundværlig reserve i lyset af rekrutteringsvanskelighederne. Skibet forlod København i starten af november, men dårligt vejr besværliggjorde rejsen. I midten af januar var skibet ikke kommet længere end til Den Engelske Kanal. Skibets superkargo⁵¹ fortæller i en journal, hvordan autoriteterne holdt et "uskikkeligt hus". Folket sultede, og vandet var "skident", men folkene i kahytten havde deres egne forsyninger, og iblandt dem gik det derfor mere lystigt for sig. Imens plottede straffefangerne, servingerne og de menige søfolk under dækket. Om aftenen den 19. januar 1683 bemægtigede de sig dækket og satte imod kaptajnens vilje sejlene. Guvernør Iversen intervererede, men de nægtede at fortælle hvem, der var "begyndere af dette Verck". Iversen forsøgte at tale dem til ro, skænkede brændevin og lovede, at man straks ville søge havn. Han mindede også straffefangerne om den magt, han havde over dem, da han sagde: "at hand formoder at de skicker sig som smucke folck, saa skall de intet paativfle, at joe nest Herrens hielp, naar de ankommer til St. Thomas i vestindien skall giøre det imod dennem som hvormed de skulle være fornöjet". Det kræver kun et næsten umærkeligt skifte for et løfte at lyde som en trussel. Da skibet morgenen efter eksploderede i vold kastede mytteristerne guvernøren overbord uden tøven. Kort forinden havde en sømand kaldt ham for en *zielverkoper* – et hollandsk skældsord, der betyder "sjælesælger" og normalt blev brugt om de rekrutteringsagenter, der forsynede det nederlandske ostindiske handelskompagni med arbejdskraft og i processen med overlæg fik sat arbejderen i dyb gæld.⁵² Iversen var ikke *zielverkoper*, men ordets antydning af en mand, der vinder på andres ulykke, har runget meningsfuldt hos de straffefanger, der tvang guvernøren i bølgerne.⁵³

---

49 Jørgen Iversen til direktørerne, 15. september 1681, pk. 78, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

50 Heinsen: 'Dissonance'.

51 Tilsynsførende over lasten.

52 Bruijn: 'Seamen', 327-337.

53 Simon Braads journal, 19-20. januar 1683, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet; Simon Braads forhør, 1683, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

Efter mytteriet blev en straffefange skibets kaptajn. Han havde været kvartermester i flåden, før han blev dømt for absenteren og uagtsomhed ved underadmiralitetetsretten.⁵⁴ Hans to nærmeste hjælpere var henholdsvis en røver fra baroniet Juellinge og en sejmager, som den nyudnævnte kaptajn havde kendt fra en rejse til Guldkysten i kompagniets tjeneste, hvor de to sammen havde oplevet deres medrejsende død som fluer.⁵⁵ Kaptajnen forsøgte at lede en koalition af fanger og matroser forenet om en sørøverplan, der skulle føre skibet til Irland, hvor det skulle sælges og byttet deles ligeligt imellem alle mytteriets deltagere. Her høres ekko af de traditioner for radikalisme og solidaritet, som amerikanske socialhistorikere har sporet iblandt den britiske Atlants laveste klasser.⁵⁶ Da planen grundet vinden fejlede, opløstes enheden dog. Et nyt mytteri blev slået ned med brutalitet, og fire straffefanger henrettet. En stor del af de resterende blev sat i land på Flores i Azorerne. Herefter søgte den resterende besætning at vende hjem til København. Et brev fra straffefange-kaptajnen til Admiralitetet antyder, at han troede på sin evne til at dreje hændelsen til sin fordel. Han portrætterer sig selv som en fædrelandselskende helt, der har reddet skib og gods fra medfangernes klør.⁵⁷ Imidlertid blev et stop ved Marstrand katastrofalt, da skibet forliste under en storm. 9 mand, inklusiv kaptajnen, endte deres dage på hjul og stejle udenfor Nørreport i sommeren 1683.⁵⁸

Mytteriet var en katastrofe for det allerede hårdt pressede kompagni. Koloniens politiske liv var ude af direktørernes hænder. Håbet om et monopolistisk greb om kolonien svandt ind, som øen blev foldet ind i det maritime Caribiens cirkulation af varer og mennesker. Øen var desuden blevet base for flere sørøverbesætninger. I 1684 udsendtes en ny guvernør, men hans styre var en eklatant fiasko. Først i 1686 kom der igen tilnærmelsesvis form på foretagendet. Fra København udsendte man i efteråret 1685 søfiskalen Mikkel Mikkelsen med skibet Fortuna. Han skulle rydde op i koloniens kaos. Med sig havde han den sidste større udsending af tvungen arbejdskraft fra Københavns fængsler. Iblandt dem var Jens Pedersen, Vognmand og deres medskyldige.

At Mikkelsens togt blev den sidste større fangetransport, havde rod i et væld af forskellige faktorer. Mytteriet på Havmanden ændrede kompagniledelsens vilighed til at tage denne reserve i brug. Samtidig blev der også længere imellem de togter, der kunne fragte lænket arbejdskraft fra København til St. Thomas. Mytteriet og det efterfølgende kaos havde sat kompagniet tilbage økonomisk, og kon-

---

54 Protokol, fol. 21, 44 og 77, bd. for 1682, pk. 2, Underadmiralitetetsretten, Admiralitetet (Søetaten), Rigsarkivet.

55 Journal, 4D Havmanden 1680, pk. 4D-6M, Skibsjournaler, Marineministeriet, Rigsarkivet.

56 Rediker og Linebaugh: *Many-Headed*.

57 Jochum Gullichsen til Admiralitetet, 25. marts 1682, pk. 573, Admiralitetet (Søetaten), Rigsarkivet.

58 *Extraordinair Maanedlig Relation*, juni 1683; von Gent, *Grundelig*; Dom, 20. juni 1683, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

gen lod andre fylde vakuummet. Iblandt disse aktører var et handelskompagni fra Brandenburg, der fra midten af 1680'erne brugte St. Thomas som knudepunkt i deres slavehandel. Da Vestindisk-Guineisk Kompagni fra slutningen af 1690erne igen tog aktiv del i handlen på tværs af Atlanten, var det derfor med en koloni, der i mellemtiden var blevet rigt forsynet af denne anden kilde til bunden arbejdskraft, og der var ikke længere behov for fanger. De enkelte kriminelle, som drypvis krydsede Atlanten i 1700-tallet blev i stedet transporteret på foranledning af kongen selv, der fra tid til anden brugte danske kolonier til tvungen eksil. I kompagniets arkiv findes dog udkast til skrivelser, som antyder, at kongerne i 1700-tallet ad flere omgange overvejede at bruge kolonierne til på mere omfattende måde at lette trykket på de Københavnske fængsler. Kompagniets afvisende udmeldinger refererede hver gang til mytteriet og den enorme skade sådanne misdæderes handlinger ville kunne forårsage. Efter 1733 og slaveoprøret på St. Jan forestillede man sig desuden scenarier, hvor slaver og straffefanger dannede fælles front. Fangerne ville forføre slaverne og koloniens skrøbelige, racistiske magtøkonomi ville erodere, når slaverne så, at også hvide kunne være trælbundne.⁵⁹

Den angst, der her kommer til syne var produktiv: den blev svaret af viden om disse uregerlige subjekter.⁶⁰ Således findes den journal, der er hovedkilde til mytteriet på Havmanden kun i en kopi, der netop blev kopieret som dokumentation, da kompagniet i 1740'erne skulle argumentere imod transporten af straffefanger. Mytteriet kan på denne måde kun forstås grundet en tekst, der netop blev bevaret grundet frygten for straffefangernes handlekraft. Også i sagen om flugtforsøgene på St. Thomas i 1686 finder vi en produktiv uro. Det var guvernøren Christopher Heins, der var den mest ængstelige. Da Mikkel Mikkelsen havde forladt St. Thomas i sommeren dette år, efterlod han Heins, der tidligere havde været øens løjtnant, som koloniens overhoved. Det var Heins, der skulle regere over dette sidste fangekuld. De var ham til udpræget besvær; bortløbernes handlinger modsvarede af hyppige tyverier iblandt de resterende fanger. De stjal fra både fortet og de nærmeste plantager.⁶¹ Således blev heller ikke Heins' gode ord eller trusler agtet.

Det var imidlertid de to soldater Niels Krog og Søren Islænder, der forårsagede størst ængstelse hos Heins. Uroen bundede i spørgsmålet om, hvordan Heins skulle indregne dem i kolonisamfundets komplicerede hierarki. Den 5. oktober dikterede han på Christiansfort et brev hjem til kompagniledelsen. Heins beskrev først straffene over Jens Pedersen og Peder Vognmand – en dom Heins mente var "velfortjent". Herefter fulgte en beskrivelse af de to soldaters straf, der var langt mere problematisk (på trods af at soldaterne faktisk var løbet bort, imens fangerne kun havde planlagt en flugt). Heins forklarede detaljeret, hvordan de to var brudt ud af deres jern og sprunget over muren. Straffen over dem måtte således

59 Se f.eks. udkast til skrivelse, 1746, pk. 181, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

60 For en teoretisering af ængstelighed i koloniale arkiver, se Stoler: *Along*.

61 Journal, 11. oktober, 6. november og 26. november 1686.

være klar, men Heins var alligevel usikker og ønskede dem nåde, da de var "2 unge Mennisker og skal begge vere kommen af got folck." Han ønskede dem således fri, men havde ikke turdet at undlade at dømmе, da de havde begået halsløs gerning.⁶² Han må som nyudnævnt have været usikker på, hvor langt hans mandat egentlig rakte. Ganske strategisk nævnte han intet om de 2 soldaters flirt med tanken om at skrive til Fanden.

Heins' ønske var resultatet af fortællinger, fortalt nogle uger forinden. I den daglige journal beskrev assistent Brock den 23. september, dagen efter domfældelsen over Krog og Islænder, hvordan han og sergenten på Heins' bud havde været hos de to soldater i fangehullet. Her gjorde de "Spörsmaall til dem hvorledis de vare hidkomne eller huorfor, om de var komne for frj eller v=frj, og om de til nogen thieniste her, af Compagn: Herrerne vare antagne".⁶³ Allerede i forhøret dagen forinden havde Heins hørt de to fortælle fragmenter af deres liv. Islænder havde fortalt, at han var født i Rotterdam og var 25 år gammel. Krog havde givet en mere udførlig fremstilling, "at hand vahr Barneföd i Jylland i Medellsom herrit i Lersogen, og at hans fader vahr Herritzfouget til Medelsom Herritsting. Ellers vaar hand nu i sit 18tende aar".⁶⁴ Måske var det denne fortælling om ungdom og ærlige kår, der havde bragt Heins i tvivl og havde krævet flere spørgsmål.

Da Krog konfronteredes med Brocks spørgsmål om, hvorvidt han var fri eller ufri, må han have set en mulighed åbne sig for sig. Han greb den ved at fortælle, hvordan han havde været soldat, men "at hans herre Obr: Ples⁶⁵ hafde v=skyldig laedet hannem sette paa Bremerholm, og formedelst hand ej lengere ville tienne hamb: hafde hand gifuet 20 rdr for hans kost hid med skibet Fortuna, Hr: Gyldensparre⁶⁶ skulle samme tiid verrit hos, og lofued ham, at hand skulle komme hiem igien med skibet, og unde sin frj kost her paa fortet". Islænder fortalte en historie, der indikerer, at han havde været serving: "hand: var blefvet [utydeligt ord] platz paa Ifuersens Arf:s Plantagie eller til anden god thinniste her at blifue Employeerit, mens der vj vare hidkommne med skibet hafde Commiss: [Mikkelsen] tvungen dem til soldatter og gifvet dem huer en musquet paa naken".⁶⁷ Krog og Islænder fortalte således deres livshistorier i en kontekst, hvor deres status i kolonisamfundet var uafklaret. Det var heri, Krogs mulighed lå. Hans fortælling var en løgn. Krogs baggrund var langt fra at kunne leve op til den historie om tilfældigt uheld og autoriteters luner, han tilbød Brock. Vi har ganske vist ikke den samme fyldige type af domsakter, der findes for eksempelvis Pedersen, men ifølge en dom i Admiralitetets arkiv var Krog sat på Bremerholmen, fordi han under sin tjeneste havde

---

62 Christopher Heins til direktørerne, 5. oktober 1686, pk. 89, Vestindisk-Guineisk Kompagni, Rigsarkivet.

63 Journal, 23. september 1686.

64 Protokol, 22. september 1686.

65 Samuel Christoph von Plessen, fra 1682 oberst.

66 Albert Gyldensparre, kompagnidirektør.

67 Journal, 23. september 1686.

stukket en mand med en kniv. Han var dømt til døden. Imidlertid havde Brocks spørgsmål afsløret for Krog, at Heins intet anede om hans baggrund. Dette skyldtes en række tilfældigheder. Krog var ankommet så sent til Bremerholmen, at han er blevet føjet til besætningen i sidste øjeblik.⁶⁸ Derfor figurerede han ikke på den liste over fanger og deres forbrydelser, Heins senere blev overdraget, og som var den eneste information om fangerne og deres baggrund Heins besad. Da Krog ikke var brændemærket, var hans status heller ikke umiddelbart læselig på hans krop. Mikkelsen gav yderligere anledning til Krogs kamuflage ved at gøre ham til soldat og ved at undlade at gøre Heins opmærksom herpå. Denne serie af tilfældigheder tillod således Krog at fremstå, ikke som den straffefange han var, men som den soldat han lignede. Dette gav ham mulighed for at udnytte muligheden til fortælling.

Krogs løgn var skræddersyet til at udnytte netop Heins' uvished; hans ord implicerede en (truet) status som et subjekt med sin fulde ære i behold, og han undgik dermed den problematiske position de uærlige straffefanger under retssagerne havde talt fra. Han havde allerede dagen forinden spillet på samme grundfortælling, da han var blevet forhørt. Adspurgt hvorfor de var brudt ud af deres fængsel, fortalte han en udførlig historie:

Svarede at fredagen d 13 Augusti da de vaar kommen udi fengsel, hafde den anden soldat Sörren Iisländer grädt og klagt sig hart, sigende det gich hannem hart til hiertte, at hand som vahr Erlig föd og Baren, og hafde intedt ondt giordt, hand nu skulde sidde fangen og fengselet, og vaar det vist nock, at Een af dem skulle henges, og dend anden Pidskes under gallien, hvo forre de begge Resolverede, at de ville giöre deris Beste, om at bryde ud, og see till at de saa ledis kunde Schapere og komme bort.⁶⁹

Krogs appel til æresfølelsen og antydning af en narrativ om den voldsomhed tabet af ære indebar synes skræddersyet til tilhørerne. Isländer havde derimod valgt en anden strategi og tilbød i stedet retten en historie, der ligeledes talte til tidens forestillinger om forbrydelse; han pegede på en ophavsmand og lod sig selv spille rollen som det passive offer for en andens forførelse. Krog havde med "sin falske Talle Persvaderede ham der til saadant".⁷⁰

De divergerende fortællinger til trods lod guvernør Heins i sit brev tvivlen komme sine to fanger til gode. Æren signalerede et tilhør til samfundet, og Krog spillede bevidst netop på dens vigtighed. Han lykkedes på denne måde gennem sin kamuflage med at appropriere en stemme, guvernøren fandt sig nødsaget til at lytte til, og som har efterladt sig adskillige spor i arkivet. I modsætning står de andre fanger; deres stemmer transskriberes i forhørene, men kun med det sigte at fælde dom over dem. Deres baggrunde krævede ingen udredning, og deres ar-

68 Niels Krogs dom, 21. september 1685, pk. 2, Holmens chef (Søetaten), Rigsarkivet.

69 Protokol, 22. september 1686.

70 Protokol, 22. september 1686.

rede rygge og brændemærkede ansigter talte højere end deres tunger. Krog havde delvist ad tilfældets veje og delvist ved list undgået denne blindgyde. Straffefanger har således en stemme, men en stemme, der er på flugt.

Skønt guvernøren lyttede, fik Krog dog ikke talt sig til det, han ønskede: friheden. I stedet søgte han den på anden måde. Om aftenen den 25. september da Krog og Islænder for første gang befandt sig i et gammelt nedslidt skur på plantagen sammen med de andre fanger, kunne de to opleve noget, de næppe havde forventet: Jens Pedersen og Peder Vognmand, som smeden i august ligesom Krog og Islænder havde smedet sammen med en lænke, tog deres jern af. Allerede efter 4-5 dage var det lykkedes dem at bryde deres jern på en måde, "saa de om Natten kunde verre Lös, og igien om Dagen tagge det paa sig".⁷¹ De udnyttede denne frihed til tyverier. Efter hændelserne i august havde Heins ganske vist taget sig forholdsregler. Buteleren (hovmesteren) var blevet beordret til at sove i kompagniets pakhus, og smeden havde lavet fodangler, hvis pigge ligeledes skulle forhindre indbrud. Alligevel kunne Jens Pedersen og Vognmand byde udsultede Krog og Islænder på flæsk, som de skjulte under en udslidt kano i skuret, hvor de sov.⁷²

Genforenet begyndte gruppen at lægge mere omfattende planer. Afgørende for disse var Mette Nielsdatter, der stadig havde sin fuldkomne frihed. Hun deltog i nattetyverierne og agerede spion i løbet af dagen.⁷³ Det var givetvis hende, der havde set snittet til tyverier, da de fleste af de lokale autoriteter den 26. oktober var draget bort fra fortet for at deltage i festlighederne ved assistenten Andreas Brocks bryllup på hans plantage. Det var også hende, der havde opdaget kanoen ved sergentens hus i udkanten af Charlotte Amalie. Dette må have accelereret planen. Den 5. november drog de således igen på rov, og natten efter bragte de fem så planen til udførelse.⁷⁴ I mørket bevægede Islænder sig til en lille bugt med gruppens bagage, imens Jens Pedersen, Vognmand og Krog bevægede sig til Charlotte Amalie, hvor de mødte Mette Nielsdatter. De stjal kanoen og sejlede ud i mørket.⁷⁵

Da Heins nogle dage efter sendte skipperen afsted med en gruppe slaver og fanger på fisketur, var det med ordre om at holde udkig efter bortløberne.⁷⁶ Heldet var med ham. Ved en af de mange små øer imellem St. Thomas og St. Jan spottede de kanoen. Bortløberne havde søgt imod St. Jan og havde planlagt at drage derfra til St. Croix for at finde et skib, der kunne bringe dem til Europa. Årsagen til, at de ikke var kommet længere, er måske, at den stjalne kano ikke var stor nok til at bære dem alle sikkert på åbent hav. Da det gik op for dem, at de var opdaget, gemte de sig i øens tætte bevoksning. Islænder og Mette Nielsdatter blev dog pågrebet, og dagen efter fangede eftersøgningsholdet Krog og Vognmand og fandt

---

71 Protokol, 16. november 1686.

72 Protokol, 16. november 1686.

73 Protokol, 16. november 1686.

74 Journal, 5-6. november 1686.

75 Protokol, 16. november 1686.

76 Journal, 8. november 1686.

desuden de stjålne koster. Vi ved ikke præcis, hvor eller hvornår Jens Pedersen blev pågrebet, men den 16. blev alle fem ført for retten.

Her kunne Heins, og derfor også vi, høre om, hvordan disse planer var blevet ført ud i livet. Adspurgt om årsagen til deres bortrømning svarede Islænder “formedelst hand lide saa megen nød af fengsell Arbeid og hunger, hand fick ickun en fierendeel Cassavi⁷⁷ om Dagen, det kunde hand ei lefve af v=mueligt”. Vognmand svarede “formedelst de lide saa megen ondt af fengsel og hunger”, og Krog ligeledes “formedelst haard fengsel og hungers nød som hand saa vell som de andre ha-fuer lid.” Jens Pedersen var den sidste, der blev bragt frem, og han “Svarede lige som de forige af hunger og fengsels tvang”. Disse udsagn synes på overfladen at tilbyde noget, der ligner et blik igennem straffefangernes øjne. I deres forklaringer tegner sig den desperation og nød, der har præget deres liv i lænker. Vi har heller ingen grund til ikke at tro, at sulten har været voldsom, for Heins beklagede sig i sine breve selv over, hvordan tørken betød, at han ikke havde meget at bespise kompagniets tjenere med. Disse stumper af dialog må dog alligevel læses med varsomhed. Ikke nok med at svarene er afgivet under pres og således synes til for autoriteternes ører, men de næsten ordrette gentagelser antyder mindst et af to scenarier: enten har straffefangerne nøje planlagt deres svar; eller også har disse udsagns næsten messende gentagelser i justitsprotokollen rod i, hvordan fangerne blev hørt. Nok fremstår dialogerne som transskriptioner, men vi fornemmer her, hvordan de muligvis fortolker og forsimpler. Denne potentielle forvrængning bliver tydeligst i forhøret af Mette Nielsdatter, hvor formen med spørgsmål og svar helt brydes til fordel for et kort sammenhængende narrativ.⁷⁸

Jens Pedersen og Vognmand dømtes begge til døden. Krog og Islænder fik en mildere straf. De havde ikke på samme måde deltaget i tyverierne, og man kunne derfor nøjes med at dømme dem til pisk under galgen og efterfølgende landsforvisning. Imidlertid slap de to soldater for dette ærestab, da de “formedelst for-bön” blev benådet, “saa derris ære blev frelst”.⁷⁹ Det synes nærliggende, at denne nåde var hjulpet på vej af de historier om ærlige kår og uretfærdig tvang, Islænder og den kamuflerede Krog havde fortalt. I hvert fald blev Mette Nielsdatter ikke genstand for samme undsætning.⁸⁰ Hun blev således brændemærket og pisket under galgen som “Spion, tyf og tyfsmedvider”.⁸¹ I mellemtiden var der dog sket noget uventet: Den slave, der havde fungeret som øens skarpretter, løb selv bort. Dette blev Vognmands redning, da han blev sparret under forudsætning af,

---

77 Kassava. Stivelse fra Maniokplanten brugt blandt andet til brød.

78 Protokol, 16. november 1686.

79 Journal, 19. november 1686.

80 Mette Nielsdatter er dog forblevet på øen og indgik senere ægteskab med fangen Peder Jyde. Hendes senere liv omtales kort i Hvid: *Arme*, 83.

81 Protokol, 16. november 1686.

at han ville tage jobbet. Dagen efter henrettede Vognmand, hvis uærlighed gjorde ham til den perfekte skarpretter, sin ven Jens Pedersen.⁸²

Søren Islænder døde som fange den 7. februar 1687.⁸³ Krogs videre liv er uklart. Det sidste vi hører fra ham er fra den 4. december 1686, hvor assistenten Brock igen var hos ham i fangehullet. Ifølge assistenten var Islænder og Krog "de aller elendeste Mennisker": Om dagen gik de med de andre fanger, men om aftenen "drifues de fat" og spærredes inde i tyvehullet; de var udsultede, syge og halvnøgne, da deres tøj var blevet taget fra dem. Ved at sige, at fangerne "drives" (som kvæg) synes Brock bevidst at spille på umenneskeliggørelsen af dem. Brock, der på dette tidspunkt var kommet i voldsom konflikt med både guvernøren og sine nærmeste kollegaer hørte fra Krog historier, han i lyset af sine intriger fandt værdige at nedfælde. Hvor Krogs fortællinger slutter og Brocks tager over er umuligt at sige. Sergenten, en af Brocks modstandere, havde ifølge Brock været hos "det arme Menniske Niels Krog som saa længe har verit fengslet". Sergenten "ville persuadere ham til at skrifue it lögenagtig skriff, som skull vere saaledes, at hand skulle give skyld og klage enten paa een eller anden herpaa fortet, at dend eller de hafde kommen ham til at römme bort". Krog, der her gøres til Brocks moralske helt, havde svaret "at dersom hand sligt gjorde, gjorde hand ilde mod sig self, efftersom hand ingen Menniske derfor kunde beskyldte, uden hand af sig self oc af höye aarsager som fengsel, hunger, arbeyd og dislige hafde fattet tancher at see til paa hvad maade hand kunde komme bort". Sergenten havde forsøgt længe, men Krog havde nægtet. Brock forsikrede, at dette var Krogs egne ord: Han havde "bekiendt for mig med sorgefuld mund og saa got som med gredendis Öyen".⁸⁴

KONKLUSION

I løbet af vinteren raserede sygdomme kolonien. De tyndede voldsomt ud blandt de mænd, Heins om natten låste fast.⁸⁵ Snart var tyvehullet næsten tomt. Som

---

82 Journal, 17-19. november 1686.

83 Journal, 7. februar 1687.

84 Journal, 4. december 1686. Netop Krogs ord spiller en afgørende rolle i Jens Olav Bro-Jørgensen korte omtale af disse rømningsforsøg i det nu klassiske, men meget diskuterede oversigtsværk *Vore Gamle Tropekolonier*. Han tog afsæt i den forurettede Krog, hvis egne udsagn Bro-Jørgensen tog for pålydende. Krogs tragiske historie symboliserede et samfund præget "af den særlige slaveejmentalitet og af et kapitalistisk bestemt syn på menneskeliv og menneskeværd." Bro-Jørgensens værk, der første gang udkom i 1953, bryder her sin form: det er hovedsagelig beskæftiget om koloniernes autoriteter – særligt guvernørerne, hvis personligheder fremstår som afgørende for koloniens ve og vel. Historien om Krog bliver således et afbræk i denne persondrevne historie, hvor et glimt af koloniens mest flygtige skikkelser viser noget, vi kan kalde et socialt og strukturelt træk af autoriteternes koloniale projekt – en form for bieffekt af den historie værket egentlig roterer om. Straffefangerne bliver med dette analytiske greb tilskuere. At Bro-Jørgensen ikke synes at have overvejet, at Krog kunne lyve er symptomatisk for denne forfladigelse. Bro-Jørgensen: *Vore*, 141.

85 Journal, 22. januar, 8. februar og 8. marts.

den eneste lykkedes det faktisk Peder Vognmand at slippe bort i august 1687 – et flugtforsøg vi ikke kender ret meget til, fordi det var succesfuldt. Dermed sluttede fangernes æra i Dansk Vestindien; et forløb, der kan læses som et forspil til det slavesamfund, der hurtigt voksede frem. Straffefangerne havde været stedfortrædere, men deres handlinger skabte en urolig historie, hvis hovedpersoner aldrig synes at indtage den plads, de var udset.

Trods liv præget af lænker var straffefangerne undvigere. De undveg de autoriteter, hvis strategier søgte at fikse dem som en disponibel ressource for imperiebyggeriet. Med deres handlinger bragte straffefangerne skibe af kurs og rystede det lille imperium; de brød ud af deres bånd og kaprede usikre geografier. Deres historie bør være en afgørende bestanddel af ethvert forsøg på at forstå den tidligste danske kolonihistorie i Caribien, og deres handlinger bidrog som en af de mange centrifugale kræfter, der gang på gang truede med at rive koloniens sociale konstruktioner fra hinanden og rystede kompagniets greb om øen.

Straffefangerne undviger også historikeren, der søger at se verden igennem deres øjne. Vi møder dem således kun i fragmenter af kilder, der er gennemsyrede af den magt, som fødtes af koloniprojektet. Historikeren må derfor stille sig tilfreds med brudstykker. Alligevel fornemmer man i mængden af disse forvirrede stumper, hvordan end ikke den diskursive magt blot gik en vej i kolonisamfundet. Nok kendetegnes kilderne ved en rettethed, der forvrænger, men materialet er også selv forvrænget af fangernes egne stemmer. Dette afspejles klarest i historien om Krog og de selvfortællinger han ad flere omgange præsenterede. Da han i fangehullet fortalte sit liv som historien om en person, der trods sin baggrund blandt ærlige folk uretmæssigt var blevet kastet i elendighed, spillede Krog på tidens æresforestillinger. Som en ærligt født var hans skæbne uretfærdighed; hans fejltrin skyldtes hans ungdom. Historien om hans magtesløshed var således i sig selv et led i situationens komplekse, men ulige forhandling. Denne forhandling satte spor i domsakternes vægelsind og Heins' breve, hvor der kan spores en usikkerhed fra autoritetens side om, hvordan han skulle behandle de to soldater. At Heins og hans råd flere gange afviste at straffe Krog og Islænder korporligt (et hensyn, der ikke vistes de allerede uærlige), indikerer således netop den ambivalens Krogs selvfortællinger om magtesløshed roterede om. Krog fortalte nok sin historie som en tragedie om en mand, der var underlagt en uindskrænket magt og stod på tærsklen til at blive berøvet sin status som subjekt, men selve fortællegeringen og dens virkning afspejler en mere kompleks fortidig virkelighed. Denne fortællegering kan således også læses som metafor for straffefangens rolle i den tidligere kolonihistorie.

LITTERATURLISTE

Utrykt materiale

Rigsarkivet, Admiralitetet (Søetaten), pk. 26, dombog.

Rigsarkivet, Admiralitetet (Søetaten), pk. 573, Jochum Gullichsen til Admiralitetet, 25. marts 1682.

Rigsarkivet, Admiralitetet (Søetaten), Underadmiralitetsretten, pk. 2, protokol for 1682.

Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 2, Jens Pedersens dom, 13. august 1685.

- Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 2, Niels Krogs dom, 21. september 1685.
- Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 2, Peder Nelausens dom, 20. juli 1685.
- Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 2, Peder Tranes dom, 28. marts 1685.
- Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 2, Svend Mogensens dom, 15. juni 1685.
- Rigsarkivet, Holmens chef (Søetaten), pk. 15, registerbog.
- Rigsarkivet, Marineministeriet, Skibsjournaler, pk. 4D-6M, Journal, 4D Havmanden 1680.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 42, brevkopibog.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 78, Jørgen Iversen til direktørerne, 15. september 1681.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 89, Christopher Heins til direktørerne, 5. oktober 1686.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 138, Fortegnelse huad det folck som døde paa henreysen til St Thomas hafuer kost Compagniet, 1682.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, dom, 20. juni 1683.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, kompagniets direktører til J. L. v Holstein, 28. november 1747.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, liste over fanger, 29. August 1685.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, Simon Braads forhør.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, Simon Braads journal.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 181, udkast til skrivelse, 1746.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 484, protokol.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 486, protokol.
- Rigsarkivet, Vestindisk-Guineisk Kompagni, pk. 496, journal.

Trykt materiale

- Anderson, Clare: "The Ferringees are flying—the ship is ours!": The convict middle passage in colonial South and Southeast Asia, 1790–1860', *Indian Economic Social History Review* 42, 2005, 143-186. DOI:10.1177/001946460504200201.
- Anderson, Clare: *Subaltern Lives: Biographies of Colonialism in the Indian Ocean World, 1790–1920*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Appel, Hans Henrik: *Tinget, magten og æren: Studier i sociale processer og magtrelationer i et jysk bondesamfund i 1600-tallet*, Odense: Odense Universitetsforlag, 1999.
- Block, Kristen: *Ordinary Lives in the Early Caribbean: Religion, Colonial Competition and the Politics of Profit*, Athens: The University of Georgia Press, 2012.
- Bro-Jørgensen, Jens Olav: *Vore Gamle Tropekolonier: Dansk Vestindien indtil 1755*, 2. udgave, København: Fremad, 1966.
- Bruijn, J.R.: 'Seamen in Dutch Ports: c. 1700–c. 1914', *The Mariner's Mirror* 65 (4), 1979, 327-337.
- Carlsson, Sten: 'The New Sweden Colonists, 1628–1656: Their Geographical and Social Background'. I C.E. Hoffecker m.fl. (red.), *New Sweden in America*, Newark: University of Delaware Press, 1995, 171–187.
- Coates, Timothy: *Convicts and Orphans: Forced and State-Sponsored Colonizers in the Portuguese Empire 1550–1755*, Stanford: Stanford University Press, 2001.
- Ekengren, Frederik, Magdalena Naum og Ulla Isabel Zagal-Mach Wolfe, 'Sweden in the Delaware Valley: Everyday Life and Material Culture in New Sweden'. I M. Naum og J. Nordin (red.), *Scandinavian Colonialism and the Rise of Modernity*, New York: Springer, 2013, 169-187.
- Ekirch, Roger: *Bound for America: The transportation of British convicts to the colonies, 1718–1775*, Oxford: Clarendon Press, 1987.
- Extraordinair Maanedlig Relation*, juni 1683.
- Feldbæk, Ole: *Danske Handelskompagnier 1616-1843: Oktrojer og interne Ledelsesregler*, København: Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1986.
- Frost, Lucy og Hamish Maxwell-Stewart: *Chain Letters: Narrating convict lives*, Melbourne: Melbourne University Press, 2001.
- von Gent, Jan: *Dette er en Grundelig Beretning*, København, 1683.
- Hall, Neville: *Slave Society in the Danish West Indies: St. Thomas, St. John and St. Croix*, Mona: The University of the West Indies Press, 1992.

- Heinsen, Johan: 'Dissonance in the Danish Atlantic: speech, violence and mutiny, 1672-1683', *Atlantic Studies* 13 (2), 2016, 187-205. DOI: 10.1080/14788810.2015.1092796.
- Holberg, Ludvig: *Introduction Til Naturens- Og Folke-Rettens Kundskab*, København: Johan Kruse, 1716.
- Huusman, J.H.: *En kort Beskrivelse over Skibets Cron-Printz Christians lykkelige gjorde Reyse bade til og fra China*, København: H.K.M. private bogtrykkeri, 1760.
- Hvid, Mirjam Louise: *Dend arme Blanche Slave*, upubliceret speciale fra Københavns Universitet, 2006.
- Jørgensen, Poul Johs.: *Dansk Retshistorie*, København: G.E.C. Gads Forlag, 1974.
- Krogh, Tyge: *Oplysningstiden og det magiske: Henrettelser og korporlige straffe i 1700-tallets første halvdel*, København: Samleren, 2000.
- Mawson, Stephanie: 'Rebellion and Mutiny in the Mariana Islands, 1680-1690', *Journal of Pacific History* 50 (2), 2015, 128-148.
- Maxwell-Stewart, Hamish: *Closing Hell's Gates: The death of a convict station*, Crows Nest: Allen & Unwin, 2008.
- Maxwell-Stewart, Hamish: 'Convict Labour Extraction and Transportation from Britain and Ireland, 1615-1870'. I C.G.D. Vito og A. Lichtenstein (red.), *Global Convict Labour*, Leiden: Brill, 2015, 168-196.
- Moogk, Peter N.: 'Reluctant Exiles: Emigrants from France in Canada before 1760', *The William and Mary Quarterly* 46 (3), 1989, 463-505.
- Patterson, Orlando: *Slavery and Social Death: A Comparative Study*, Cambridge: Harvard University Press, 1982.
- Pike, Ruth: *Penal Servitude in Early Modern Spain*, Madison: The University of Wisconsin Press, 1983.
- Rediker, Marcus og Peter Linebaugh: *The Many-Headed Hydra: The Hidden History of the Revolutionary Atlantic*, London: Verso, 2000.
- Sandmo, Erling: *Voldssamfundets undergang: Om disciplineringen av Norge på 1600-tallet*, Oslo: Universitetsforlaget, 2002.
- Shaw, Jenny: *Everyday Life in the Early English Caribbean: Irish, Africans, and the Construction of Difference*, Athens: University of Georgia Press, 2013.
- Simonsen, Gunvor: *Slave Stories: Gender, Representation, and the Court in the Danish West Indies, 1780s - 1820s*, PhD-afhandling, Firenze: EUI, 2007.
- Stoler, Ann Laura: *Along the Archival Grain: Epistemic Anxieties and Colonial Common Sense*, Princeton: Princeton University Press, 2009.
- Stuckenberg, Frederik: *Fængselsvæsenet i Danmark 1550-1741*, København: G.E.C. Gad, 1893.
- Vito, Christian G. De og Alex Lichtenstein: 'Writing a Global History of Convict Labour', *International Review of Social History* 58, 2013, 285-325. DOI: 10.1017/S0020859012000818.
- Ward, Kerry: *Networks of Empire: Forced migration in the Dutch East India Company*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

JOHAN HEINSEN

ADJUNKT

INSTITUT FOR KULTUR OG GLOBALE STUDIER,

AALBORG UNIVERSITET

HEINSEN@CGS.AAU.DK

ABSTRACT

Johan Heinsen: Flygtige stemmer: Straffefanger i Dansk Vestindien

Fra grundlæggelsen som Dansk koloni i 1672 til 1686 blev St. Thomas forsøgt befolket med straffefanger. Vestindisk-Guineisk Kompagni havde ret til at bruge

fanger fra Københavns fængsler som en arbejdsreserve. Arkivernes fragmenter antyder, at deres historier var præget af desperate handlinger og konflikt. Denne artikel undersøger straffefangernes historie og deres plads i det koloniale hierarki og diskurs.

Artiklen fokuserer særligt på spørgsmålet om stemme. Den følger en mindre gruppe af fanger, som gentagne gange udfordrede deres ufrihed. Med dem var to soldater, hvoraf den ene var en fange, der var lykkedes med at kamuflere sig blandt de frie. Da han blev involveret i et flugtkomplot, blev der spurgt ind til hans fortid. Den fortælling, han ved denne lejlighed præsenterede, var designet til at udnytte autoriteternes usikkerhed og spillede på tidens æresbegreber. Igennem sin fortællegering lykkedes det dermed denne fange at undvige straf.

Johan Heinsen: Evasive Voices: Convicts in the Danish West Indies

From its foundation in 1672 to 1686, the colony of St. Thomas in The Lesser Antilles was attempted populated with convicts. The West India and Guinea Company had the right to see Copenhagen's prisons as reservoirs of labour. The fragments that the archives offer up about these men and women form narratives about fraught social relations and desperate actions. This article explores the history of the convicts and their place within the colonial hierarchy and discourse.

The article pays special attention to questions of voice, as it traces the actions of a single group of convicts who repeatedly challenged their unfreedom. Along their side were two soldiers, one of whom was a convict who managed to masquerade as free. His name was Niels Krog, and when he became embroiled in a desertion plot, the governor enquired into his past. Krog offered him a narrative about a life among honest people. This made the governor wary of punishing Krog in ways that would dishonour the soldier. Krog's tale can be read as a performance carefully tailored to foil the governor.